

اِپسنا - نخست‌وزیر اقلیم کردستان عراق در یک کنفرانس خبری در پاسخ به سوالاتی در رابطه با روابط اقلیم کردستان عراق با ایران و ترکیه گفت: تماس‌هایی با ایران و ترکیه داریم و دولت اقلیم کردستان به دنبال ایجاد روابط خوب با همسایگان است. نیچروان بارزانی، افزود: ما آمادیم تا ثقت و تمام در امدها را به بغداد تحویل دهیم.

نیچروان بارزانی: با ایران و ترکیه تماس‌هایی داریم

در گزارش خراسان از مواضع آمریکا و راه‌های پیش‌روی قاره سبز بررسی شد

سناریوهای سیاسی و اقتصادی اروپا در قبال برجام و آمریکا

شورای روابط خارجی اروپا: اروپا در پی تدوین سناریویی مشابه سناریوی دهه ۹۰ در مقابل تحریم‌های آمریکاست

امیر حسین یزدان پناه
yazdanpanah@khorasannews.com

«سرانجام برجام چه می‌شود؟» شرایط بین‌المللی و منطقه‌ای و به‌خصوص مواضع رسمی رئیس‌جمهور آمریکا که ۲۴ مهر ماه گذشته مطرح شد، باعث شده تا اگر در پاسخ به این پرسش چهار کلمه‌ای ده‌ها صفحه تحلیل و خبر کنار هم جمع شود باز هم نتوان گفت که به پاسخ دقیق رسیده ایم یا نه. این شرایط جدید تبعات دیگری هم‌باخود داشت و کشورهایی را که پس از توافق هسته‌ای مایل بودند تا با ایران مرادده و تعامل داشته باشند یا سیاستی مبهم مواجه کرده‌است. به‌خصوص اتحادیه اروپا که هر مسیری را طی کند می‌تواند در تثبیت آن مسیر درباره برجام نقش موثری داشته باشد. واقعا اروپا چه مسیری را خواهد رفت؟ هفته گذشته رونیز همین موضوع را سوژه یک گزارش مفصل خود کرد و نوشت: «پس از تصمیم دونالد ترامپ در تایید نکردن توافق هسته‌ای ایران در این ماه، کشورهای اروپایی بهیست‌زده از خود می‌پرسند رئیس‌جمهور آمریکا در مرحله چه خواهد کرد؟» موضوعی که در گزارش پیش‌رو به آن خواهیم پرداخت. با این توضیح که خبرهای جدیدی که در این گزارش آمده نشان می‌دهد که اروپا در حال طراحی یک مسیر برای تعیین تکلیف خود در قبال توافق هسته‌ای است. آیا اروپا پشت پر جام می‌ایستد؟ گزارش خراسان را بخوانید.

■ ابهام‌ها درباره برجام از کجا شروع شد؟

پیش از آن اجازه بدهید کمی به عقب‌تر برگردیم و ببینیم مسئله چیست. خیلی‌ها این شرایط را به ۹ ماه پیش و پس از روی کار آمدن دونالد ترامپ در آمریکا مربوط می‌دانند. این نکته درست است اما همه ماجرا نیست. واقعیت این است که آن‌چه درباره این توافق پیش می‌آید، نتیجه خلل و فرج‌ها و زوایای پرابهامی است که در برجام وجود دارد. توافقی که دست‌کم روی کاغذ تحریم‌ها را لغو کرده اما در مقام اجرا، به‌خصوص آمریکایی‌ها با گذشت ۲۳ ماه از آغاز اجرای آن

هنوز به تعهدات خود عمل نمی‌کنند. نه این‌که فقط عمل نمی‌کنند بلکه در جهت نقض آن نیز قدم برداشته و بر می‌دارند. نخستین قدم‌ها البته در دولت اوباما برداشته شد. جایی که دولت او حاضر نشد در مقابل دست‌کم دویا سه

درخواست شرکت‌ها و بانک‌های اروپایی که از واشگتن برای مرادده با ایران تضمین کتبی می‌خواستند، تضمین بدهد. نه تنها تضمین داده نشد بلکه قوانین ضد ایرانی نیز در دولت اوباما تصویب شد. قوانینی از قبیل محدودیت‌های ویزایی و تمدید تحریم‌های ۱۰ ساله. با این حال با روی کار آمدن ترامپ اجرانشدن برجام از سوی آمریکا به بیان دقیق‌تر، نقض آن در پنگه دنیا شتاب گرفت. ترامپ در رقابت‌های انتخاباتی بارها گفته بود: درجام بدترین توافق تاریخ آمریکاست و کسانی که با ایران مذاکره کرده‌اند سواد نداشته‌اند. او حتی در دوره انتخابات آمریکا وعده داده بود که اگر رئیس‌جمهور شود برجام را پاره می‌کند اما وکنش قاطع رهبر انقلاب در مقابل او و تاکید بر این‌که «ما البته برجام را ابتدا نقض نخواهیم کرد» لکن اگر طرف مقابل نقض کند که حالا همین‌طور این کسانی که نامزد ریاست‌جمهوری آمریکاند، مدام دارند تهدید می‌کنند که ما می‌آییم پاره می‌کنیم، نقض می‌کنیم، این‌ها اگر پاره کردند، ما آتش می‌زنیم؛ باعث‌شد او دیگر این حرف را تکرار نکند! اما از ۹ ماه پیش که وارد کاخ سفید شده تقریبا تمام تلاش‌ها را کرده تا به هر نحو ممکن جلوی این توافق را بگیرد. به‌خصوص از تیرماه این تلاش‌ها وارد مرحله جدیدی شد. جایی‌که او تیمی را مامور کرد تا به هر نحو ممکن گزارش‌های آماده‌کنند از این‌که ایران به توافق پایبند نبوده و آمریکانمی‌توانند پایبندی ایران را تایید کنند». بلافاصله هم وعده داد که دیگر پایبندی ایران را تایید نخواهد کرد. سخنرانی سخیف او علیه مردم ایران و متهم کردن ملت

ایران به تروریست بودن و گزارش پر ابهام او درباره برجام در حقیقت تحققی همین وعده‌اش بود. او همه چیز را به‌کنگره سپرد تا از این پس‌کنگره آمریکا درباره برجام تصمیم بگیرد. همین‌خوف‌ور جا که نتیجه رفتار آمریکاست اروپایی‌ها را در انتخاب ادامه مسیر رابطه با ایران دچار چالش کرده‌است. رفتاری که از دولت اوباما آغاز‌شد و در دوره ترامپ به اوج خود رسیده‌است. اکنون مهم‌ترین پرسشی که باید به آن پاسخ داد این است که اروپا چه مسیری را در قبال برجام و رفتارهای آمریکا در این ماجرا دنبال خواهد کرد؟

■ ترامپ به دنبال چیست؟

اما پیش از آن، یکی از سوالاتی که برای تحلیل آینده برجام باید به آن پاسخ داد این است که رئیس‌جمهور آمریکا واقعا چه می‌خواهد. ترامپ سال گذشته ۴۴ روز پس از ورود به

کاخ سفید تاکید کرده بود که «توافق هسته‌ای چیزی برای آمریکانداشته‌است، پس آمریکا چه می‌شود؟» به‌همین دلیل برخی تحلیل‌گران معتقدند این‌که ترامپ دیگر موضوعات را پیش می‌کشد در حقیقت پوششی برای همین موضوع است که «پس آمریکا چه می‌شود؟» به این موضوع چندی قبل «مهرداد عمادی» مشاور اقتصادی اتحادیه اروپا، در گفت‌وگو با دویچه‌وله اشاره ای کرد و گفت که ایرادات و انتقاداتی که آمریکامتوجه ایران می‌کند بیشتر «بانه‌گیری سیاسی» است و تنها پوششی بر این پرسش اساسی است که آمریکا چه نفعی از برجام برده‌است: «صحت، صحبت دسترسی به بازار ایران و منابع این کشور با پارامترهایی است که آمریکا می‌خواهد آن‌ها را تعیین کند و اروپا هم این را فهمیده که این مسئله بعد نظامی و امنیتی ندارد و ایران بارها زیر دهن این آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قرار گرفته و آژانس هم هر بار گفته

ایران به تعهداتش وفادار بوده‌است.» این کارشناس اقتصادی تصریح کرده‌اند نقایض این توافق در باره مهار برنامه موشکی احتمالی آمریکا نخواهد رفت چرا که این تحریم‌ها نه زیرپایه حقوقی دارد، نه پذیرش جهانی و نه توجیه سیاسی.

■ اروپا منافع خودش را کاملا جدی‌می‌بیند؟

نگاهی به عرصه اقتصادی و سیاسی جهان نشان می‌دهد که شرایط اقتصادی و سیاسی با سال ۲۰۰۸ که تازه بحران اقتصاد جهانی آغاز شده بود کاملا متفاوت است. همان سال دولت باراک اوباما در آمریکا با کمک اتحادیه اروپا کم‌کم شرکت‌ها و فعالان تجاری را قانع کرد که از ایران خارج شوند. آن‌زمان بر اثر فضا سازی‌هایی که علیه ایران شده بود برخی کشورها و به‌خصوص اتحادیه اروپایی‌ها بهانه‌واهی «تهدید هسته‌ای ایران» حاضر به همراهی با آمریکا شدند. با این حال در شرایط کنونی و وجود یک توافق که با حضور اتحادیه اروپا و آلمان، فرانسه، روسیه، چین و انگلیس با ایران منعقد شده و با قطعنامه ۲۲۳۱ در شورای امنیت سازمان ملل هم تایید شده اگر آمریکا وارد اقدام علیه ایران با همان بهانه‌های هسته‌ای شود در حقیقت به شکست زیرساخت‌های حقوقی شورای امنیت و سازمان ملل ورود کرده‌است. هر چند برای آمریکایی‌ها این ساختارها اهمیت چندانی ندارد و به‌خصوص برای اتمپ هیچ توافق بین‌المللی مهم نیست اما لاقال به لحاظ حقوقی و سیاسی در حقیقت تلاش آمریکا علیه توافق هسته‌ای فعلا هیچ زیرساخت حقوقی ندارد و ممکن است با مقاومت شرکت‌ها و حتی برخی نهادهای اروپایی مواجه‌شود. به‌خصوص این‌که اقتصاد اتحادیه اروپا از اقتصاد آمریکا بزرگ‌تر است و از سوی دیگر برخی تحلیل‌گران اقتصادی پیش‌بینی می‌کنند چین هم تا کمتر از ۱۰ سال دیگر جایش را با آمریکا عوض می‌کند.

■ نشانه‌های مخالفت اروپا با آمریکا

اروپایی‌ها به‌خصوص در سطح سران اتحادیه اروپایی و همچنین برخی کشورها به‌صورت مستقل نسبت به مواضع ترامپ در باره توافق ابراز نگرانی کرده‌اند. موگربنی ده‌ها مرتبه در باره این موضوع به آمریکا هشدار داده و تاکید کرده که برجام یک توافق دو جانبه نیست که آمریکان را برهم زند. او چندین مرتبه تاکید کرده بود که «اتحادیه اروپا به دنبال برنامه‌ای جامع برای تضمین اجرای کامل برجام است». سران کشورهای اروپایی نیز در نشست‌ی که ماه گذشته میلادی در بروکسل داشتند در بیانیه‌ای بر حفظ برجام تاکید کردند. هر چند سه کشور تروئیکای اروپایی یعنی فرانسه، آلمان و انگلیس در همین نشست تمام تلاش خود را کردند که در حوزه‌های منطقه‌ای و موشکی به ایران فشار بیاورند اما این فشارها در بیانیه رسمی اتحادیه اروپا جایی پیدا نکرد. موضوعی که از آن می‌توان به زمرمه‌های ضعیف از احتمال بروز شکاف حتی در اروپا حول رابطه با ایران و مقابله با اقدامات آمریکا تعبیر کرد. به این معنا که در یک سطح شاهد نشانه‌های جدایی اروپا و آمریکا هستیم و در سطح دیگر حتی برخی کشورهای مستقل تر اروپا نیز موضع خود را در قبال سه کشور غربی یعنی فرانسه، آلمان و انگلیس عیان تر کرده و فعلا درباره مسائل موشکی و منطقه ای حاضر نیستند با ایران وارد چالش شوند. با این حال برخی تحلیل‌گران بین‌المللی نشانه‌های افتراق میان اروپا و آمریکا را عیان می‌دانند. به‌خصوص این‌که ترامپ پنج ماه پیش معاهده آب و هوایی پاریس را یک طرفه لغو کرده‌است. البته واقعیت این است که با توجه به مواضعی که برخی رهبران اروپایی در باره مسائل موشکی و منطقه ای ایران دارند، خیلی نمی‌توان به این افتراق مطمئن بود. لاقال فعلا برای پیش‌بینی در این باره زود است. به‌خصوص این‌که فرانسه چندین بار خواستار مذاکره موشکی ایران با ۵+۱ و اروپا شده‌است.

■ اروپا از تقابل آشکار با ترامپ بر سر ایران اجتناب می‌کند؟
در همین زمینه به‌تازگی یک گروه اطلاعاتی در تحلیلی نوشته دولت‌های اروپایی از تقابل آشکار با دولت آمریکا بر سر ایران اجتناب می‌کنند. به گزارش فارس، موسسه مطالعاتی و اطلاعاتی «سوفان»، وابسته به «علی سوفان» عضو سابق اف‌بی‌آی که مدیریت خود را اراهه مشورت‌های راهبردی به دولت‌ها و شرکت‌ها در زمینه‌های سیاست گذاری، مسائل راهبردی، امنیتی و مدیریت ریسک معرفی می‌کند چندی قبل با اشاره به این‌که «روابط آمریکا با اروپا بر سر تهدیدهای «دونالد ترامپ»، رئیس‌جمهور آمریکا درباره خروج از توافق هسته‌ای با ایران دچار تنش شده‌است» تصریح کرده بود «مقام‌های اروپایی، موضعی مشابه

سیاست

۹

گزارش شورای روابط خارجی اروپا از تلاش‌های حقوقی جدی‌تر در اتحادیه اروپا خبر داده‌است: «برای این منظور، تروئیکای اروپایی سناریویی مشابه سناریوی مقابله با تحریم‌های آمریکا علیه ایران، لیبی و کوپا در دهه ۹۰ میلادی را دنبال می‌کند. در آن زمان، اروپا قوانینی را با هدف مقاومت در برابر اقدامات و تحریم‌های خارج از مرزهای آمریکا تصویب کرد.»

■ قانون ۲۷۷/۱۹۶ شورای اتحادیه اروپا چیست؟
در سال ۱۹۹۶، یعنی دورانی که آمریکا علیه ایران و لیبی قانون «ایسا» را تصویب کرده بود، شورای وزیران اروپا مصوبه‌ای تحت عنوان Blocking Regulation (EC 2271/96) به تصویب رساند که در آن شرکت‌های اروپایی از پیروی و تبعیت از قوانین کنگره و تحریم‌های ثانویه این نهاد (که در پیوست آن مصوبه لیست شده بود) منع شده بودند. کمیسیون اروپا هم مسئول نظارت بر حسن اجرای این مصوبه در کشورهای عضو اتحادیه بود. البته با گذشت زمان این مصوبه به تدریج کمرنگ شد و با آغاز بحران هسته‌ای و تغییر شرایط سیاسی هم به کل از موضوعیت افتاد. اکنون اخباری که دویچه‌وله و بلومبرگ منتشر کرده‌اند نشان می‌دهد که مسئولان اتحادیه اروپا می‌توانند با احیای این مصوبه و با اضافه کردن قوانین جدید کنگره آمریکا به پیوست آن، به منظور حفظ برجام‌های «عملی» بردارند. «گام‌های عملی» همان نیازی است که امروز برجام دارد. موضوعی که مورد تاکید ایران نیز هست و مقامات کشورمان به اروپایی‌ها تاکید کرده‌و می‌کنند که در کنار مواضع شفاهی برای حفظ برجام باید اقدامات عملی هم انجام دهند.

■ اروپا در پی تدوین سناریویی مشابه سناریوی دهه ۹۰
آن چیزی که این زمزمه‌ها را جدی‌تر می‌کند خبری است که در گزارش اخیر شورای روابط خارجی اروپا آمده بود. در این گزارش به صورت مشروح تاکید شده بود که اگر مسیرهای سیاسی ناکام بماند، اروپا «باید از مکانیسم‌های قانونی که مانع اجرای این تحریم‌ها یا مجازات‌شرکت‌ها توسط تحریم‌های ثانویه و ناعادلانه می‌شود استفاده کند.» نویسنده در لابه‌لای این گزارش مفصل که هفته پیش منتشر شد از تلاش‌های حقوقی جدی‌تر در اتحادیه اروپا خبر داده بود: «برای این منظور، تروئیکای اروپایی سناریویی مشابه سناریوی مقابله با تحریم‌های آمریکا علیه ایران، لیبی و کوپا در دهه ۹۰ میلادی را دنبال می‌کند. در آن زمان، اروپا قوانینی را با هدف مقاومت در برابر اقدامات و تحریم‌های خارج از مرزهای آمریکا تصویب کرد. بر اساس آن ۸۳ کشور اروپایی شکایت‌های خود علیه ایالات متحده در سازمان تجارت جهانی را آغاز کردند. این اقدامات قانونی، همراه با تلاش در سطح سیاسی «بیل کلینتون» رئیس‌جمهور وقت آمریکا را متقاعد کرد که نباید به دنبال اجرای تحریم‌های ثانویه علیه اروپایی‌ها باشد.»

■ لزوم توجه جدی به اروپای دوم

چه مسیرهای سیاسی در باره منتفع شدن ایران از حقوق خود در برجام به نتیجه برسد و چه کار به مسیرهای حقوقی در اروپا برسد، به نظر می‌رسد در این باره بیش از آن‌که به تلاش‌های کشورهای غربی در اروپا فکر کنیم باید به سراغ کشورهایی برویم که مایل هستند دنباله‌روی غرب نباشند. این راهبر در ا دو سال پیش روزنامه خراسان در «کتاب خراسان دیپلماتیک» با عنوان «اروپای دوم» نام گذاری کرده بود. مفهوم اروپای دوم شامل کشورهای اروپایی غیر از سه کشور فرانسه، انگلیس و آلمان است. اروپای دوم شامل کشورهای مهمی همچون ایتالیا، هلند، اتریشی... می‌شود که اتفاقا هم کشورهای توسعه‌یافته هستند و سطح بالایی از رفاه و رونق اقتصادی در آن‌ها وجود دارد و هم تجربه تاریخی نشان می‌دهد دنباله‌روی چشم و گوش بسته غرب نیستند. هر چند یک متغیر تاثیر گذار در این بین نوع روابط روسیه با اروپاست که بر اساس آن هر چه روابط روسیه با اروپا تهاجمی‌تر شود برخی کشور اروپا شرق اروپا مانند لهستان یا مالاتینا امنیتی و برای تر امان ماندن از تهاجم روسیه خود را به آمریکا نزدیک‌تر خواهند کرد. البته در شرایط فعلی این فرض محیث ندارد و می‌توان روی ظرفیت کشورهای اروپای دوم به‌طور جدی حساب کرد. نظریه «اروپای دوم» نه به معنای نفی تعامل با اتحادیه اروپا یا اولویت دادن به کشورهای ضعیف این قاره بلکه به این معناست که سیاست خارجی ایران باید به کشورهای اروپایی به جز سه کشور فرانسه، انگلیس و آلمان توجه ویژه‌ای داشته باشد. این توجه ویژه در تعامل دوجانبه با کشورهای اروپای دوم بر اساس منافع مشترک ایران و هر کدام از آن‌ها به صورت تک به تک شکل می‌گیرد و پرورش می‌یابد. برخی از این کشورها از گذشته نشانه‌هایی از تمایل به همکاری نزدیک با ایران را داشته‌اند. اعتراض شدید برخی کشورهای اروپایی به ویژه هلند و ایتالیا به فرانسه، انگلیس و آلمان در سال ۸۶ و قتی ۲۲ کشور اروپایی درخواست کرده بودند پاسخ ۲۱ صفحه‌ای ایران به پیشنهاد ۵+۱ ببینند اما سه کشور غرب گر پاسخ منفی دادند، یکی از این نمونه‌هاست. بنابراین به نظر می‌رسد در کنار توجه به دیپلماسی جدی با اروپا باید اولا در مقابل رفتارهایی که کشورهای همچون فرانسه، انگلیس و آلمان به ما داشته‌اند و تهدیدهای آن‌ها کنار نیامد و دوم این‌که با دیپلماسی فعال و کششگرانه با کشورهای مستقل‌تر در اروپا راهبردی را دنبال کنیم که احتمال موفقیت آن با وجود فشارهای سنگین سیاسی و اقتصادی آمریکا بیش از سایر سناریوها باشد.